

друго име книга за подводничарите. Внукът ме помоли да му препиша и дам спомените на дядото. Обещах му и разменихме телефони.

Той бързаше. Аз – също.

Дъщерята на Вл. Манев ми подхвърли, че помни всичко, което ѝ е разказвал баща ѝ за процеса, че все пак имала някакви папки на тавана, ще разрови – дано, викам си, намери, каквото търся, макар да не вярвам Бог да ми помогне докрай. (Така стана и когато открих следите на шофьора на Гешев – починал преди два месеца). Те, комунистите, не го оставяха на мира – спомена майката ли, дъщерята ли на Манев. Това не ме изненада, както и българската черта да не пазим писмените наследства. Толкова не ме изненада, че им го казах. Така е – потвърдиха.

Уверихме се да се чуем в неделя, да определим ден и час за разговор, да ми покаже – ако намери нещо, както и книгата.

И все пак – не вярвам да намеря, което търся...

9.Х.1992 г., петък

СЪ-ПРОТИВНИЦИ

Опомнихме се.

Късно.

Бяхме вързани жестоко.

Н. Ванцаров

Заглавието не е израз на подигравка към участниците в съпротивата, а опит да намеря най-точното им словесно съответствие. По същия конструктивен принцип са образувани и думите съ-брат, съ-мишленик, съ-идейник, съ-участник. Макар събратя по идеи, конспираторите-комунисти един в друг и един до друг са в много по-сложно съчетание. Те са противници на властта – едни по убеденост, други – по външна предпоставеност. Но и в убедеността на мнозина пак има предпоставеност: човек е по-склонен папагалски да повтаря чужди мисли, отколкото да има свои. Комунистическото противодържавно движение непосредствено след 9.ІХ. бе наречено съпротива (има и такава книга на Орлин Василев – "Съпротивата", писана по заръка на партията), а по-късно стана антифашистка борба. Участниците и в "трите" действия, по същество едно, колкото и да са представяни от комунистическата иконография като идеални, задължително носят в

себе си всичките човешки страсти и слабости: завист, суетност, властолюбие, хитрост, жестокост, егоизъм, твърдоглавие, наивност. Гледано отвън: воюващи на един и същ фронт (ако използваме тяхната фразеология), застанали на една позиция (ако я доуточним), те са събратя, съмишленици, съидейници, съучастници, съпротивяващи се като цяло на статуквото – правят съпротива. Гледано отвътре – уж хомогенното им цяло е проядено от противоречия, от дразги, от ежби, от борба за първенство. (Това личи от спомените им след 9. IX., от по-късните мемоари, промушили се през ухото на цензурата. Да дадем само един пример – Леваневски, – ликвидиран от другарите си по борба и усърдно възкресяван днес с мъртвата вода на лъжепублицистката по страниците на "Дума".) То хората и на една маса да седнат – знаем го по себе си, – обсъждат и разпъват на кръст другите, отсъстващите, сякаш като ги "квалифицират" като по-лоши, сами стават по-добри. Какво пък ще се получи, ако сложим в сметката посочените човешки недостатъци и ги пуснем-затворим в колбата на конспиративната дейност! Хората по-скоро са не еднакво смели, а са различно страхливи, малцина си слагат главата в торбата – обикновено лумпените, некадърните в нищо, надарените с престъпни заложби, за които всяка мътна вода е подходяща за изява и прикритие, сметкаджии и колкто да е противоположно на пръв поглед – наивниците идеалисти. Така че, трудно е да намерим пустата му дума. Като противници на статуквото хем са съмишленици, хем пък са си противници един на друг. (Отколе и до нине е все така с комунистите, ядат се помежду си като кучета – и по пленуми, и по конгреси, и в по-малки мащаби: колко воюваха, чело до чело, партийният секретар Георги Константинов и председателят Любомир Левчев – при това и двамата поети, но накрая дойде Горския и ни изгони всички!) И от прочетеното, и от наблюдаваното търся "примирителния" вариант, за да онаслovia двойствеността на явленияето и не виждам по-добро понятие от съ-противници, съдържащо общото за тях вкупом и различното между тях поотделно. Какво освен противоречие е "висотата" на избраната цел и "нискостта" на осъществителите ѝ. Като противници на другите те са съ-борбеници, съ-противници: като противници един на друг – пак съ-противници. Резултатът им е 0:0.

И имам основание да мисля така.

Във в. "Нов ден", бр. 52, 1991 г., Стоян Трендафилов пише черно на бяло: "Гешев беше заложил на натрупаната негативна енергия в нашата национална психология и на завистта. Това му позволяваше в известен смисъл да шантажира предварително набелязаните и заловени хора. Нещата бяха поставени на базата на сравнението между евентуалния сигурен битов уют и онова, което може да се случи на

човека, отказал да сътрудничи на полицията... Малко бяха тези, които се противопоставяха или се опитваха да хитруват..."

Като си припомним "методиката" на бившата Държавна сигурност и я съпоставим с тогавашната, ще видим, че е същата. Авторитарната държава на цар Борис III, макар с парламент, но и със суспендирана конституция, е майка на тоталитарната, само че детето е надминало родителя, ученикът – учителя.

Каква е общата схема на въоръжената борба у нас през периода 1941-1944 г. Пак според Ст.Трендафилов: "Върхът на пирамидата е ЦК, който дава инструкции до оперативните зони. Те се "свалят" от делегати – обикновено по двама за всяка зона. Освен това делегатът на зона може да развие своя микроструктура – има свой печат, система от пароли и сътрудници, чрез които да поддържа връзка с четниците. При липса на централен комитет, каквато е ситуацията в България след 1942 г., могат да станат големи провали и произволи."

Както се вижда, структурата, системата е до болка позната: първо е централизирана, второ – съветска. И като съветска е внедрена. Патентът не е наш. Както не е изобретение на (кrale), "царе, папи, патриарси", принципът "разделяй и владей", а е патент на човешките заложби – от Бога ли, от дявола ли? – и има природата на вечност.

Ей тази генетична човешка повреда е използвал Гешев, както и лесната за проникване съветска партийно-организационна структура, която пък хора като Радойнов и Антон Иванов (парашутисти, подводничари) са изпроводени да внедрят и усъвършенствуват. Но познавайки я добре (Гешев се е обучавал в Москва – НКВД, висшата партийна школа "Фрунзе"), бил е улеснен да внедри пък своите хора.

"Гешев беше успял да проникне със своите агенти в различните нива на комунистическата партия. Районните комитети в страната, който не съвпаднаха с административното деление на страната, 80 % бяха инфилтрирани от агентура на Гешев. И не толкова лично от него, колкото от кадрите му в провинцията, възприели неговия стил" – Ст.Трендафилов.

Самият началник на тогавашната ДС – Павел Павлов, е заявил пред журналиста Владимир Манев: "Радойнов не допусна, че в неговия кръг ние имаме свои хора, както е било винаги в миналото."

Тук няма да припомним многобройните анекдоти, които битуват и до днес за срещите по улицата на столицата между Гешев и по-висши или по-нисши комунистически функционери, потвърждаващи, че той е знаел предварително всичко, а ще покажа само една схема на конспиративната структура, направена при следствието в полицията на нашите съпротивници.

Не е трудно да си я представим, още по-малко да я начертаем. Както трябва да се очаква – в средата е центърът (ЦК), сърцето, което подобно на стиха на Смирненски от стихотворението "Москва", оприличен на "вулкан от пламнали души", излъчва стреловидните си лъчи във всички посоки. В това набодено с игли сърце (прилично и на таралеж) в този многокрак-многогорък октопод Вапцаров е само едно краче-ръче наред с Петър Богданов, Атанас Романов, Никола Павлов (Комара) и над десетина по-малко значителни конспиратори. Нещо повече – полицията е знаела не само хората, явките (адресите), но дори и паролите.

Веднъж е наблюдавала отвън: чрез агенти, щатни и нещатни, втори път – отвътре: чрез законспирираните като партийни дейци агенти. Нямаło е накъде да се мърда: нито в конспиративната група на свобода, нито в килиите на Държавна сигурност – след ареста затвор. Всевиждащото око не е изпуснало нищо и никой от погледа си.

Но това е в рамките на държавата, чрез системата на полицията (не са били нужни много хора, защото и комунистите не са били толкова много – 5 хиляди, като отчитаме, че малко от тях са били съпротивници – т.е. конспиратори).

Прибавим ли, че Гешев освен от Цариград (чрез агентурата си) е получавал информация и от Москва – шифрограми с подпис "Альоша" – работата става доста дебела. Ето какво пише Елена Аргирова, участничка в съпротивата: "Сега се говори, че Гешев имал много агенти, хората му били в тогавашния ЦК и чак в Политбюро. Казват още, че получавал информация от Москва. Укривала съм Мирко Станков, той дойде с подводничарите. От него знам, че щом хванали радиста на групата им, започнал да предава в техния център фалшиви сведения. Нищо чудно от тази игра хората на Гешев да са знаели много неща. И да научават къде и кога ще идват следващите групи. Така заловиха и парашутистите, след като полиците бяха обградили предварително мястото на приземяването (в "Антени", бр.43, 1991 г.).

Че не само се "говори" (което допуска съмнения у Аргирова), но че е било така, потвърждават и фактите по залавянето на подводничарите, горчивия, бих казал, пръв конспиративен опит на самия Вапцаров. Когато го изпращат във Варна да организира посрещането на подводничарите, след неколкодневни перипетии да установи връзка с партийната организация, накрая, когато я установява, се разбира, че те (подводничарите) са вече "посрещнати", но... от полицията.

Така че прибавим ли и "информацията" отвън – чрез контраразузнаването – направо трябва да се хванем за главата. Хората на Гешев,

не "може би", а де факто са били "в тогавашния ЦК и чак в Политбюро" – Ел.Аргирова. Това са така наречените двойни агенти – на ДС и КГБ. Само така можем да си обясним защо много по-големи партийни функционери, с ачик противодържавна дейност са огървали кожата, а са отишли мърцина по-дребни риби, направо пожергвани от другарите си. И това е вече партийното, комунистическото човекоядство: това не е борба с живота, пригискащ "с чугунени лапи", това не е двубой с "разкапан(ия), озлобен живот", а озлобен двубой, борба "безмилостно жестока" за личния живот, за личното опеляване, макар "какво тук значи някаква си личност". Само идеалистът наивник не може да я усети (за него всичко е сакрално, свято), само той е въоръжен с вяра, само той въпреки всичко ще се изрази така: "наскоро прочетох, че Гешев е държал в ръцете си даже Цола Драгойчева. Това вече не мога да го повярвам." – Ел.Аргирова.

Аз не искам да повярва – по-добре е човек да мисли. Вярвал е Вафшаров, вярваха стотици хиляди хора от няколко поколения след 9.IX. със сърца, моделирани, и с мозъци, методично промивани от същите изкусни лъжци идеолози, престъпници пред Бога, човека и разума, които, прекрачили още навремето прага на съвестта и морала, повтаряха милион пъти лъжата, която сами измислиха, за да оправдаят греха си, за да опеляят за сметка на другите. Другите умряха, не за да живеем ние, а за да живеят те. Главната съставка на комунистическата идеология – интернационализма, е априори широко отворена врата за национално, а оттам и на "брата-човека" предателство. Вече и спеният виля как е действувала тази гилотина на самоизяждане, подозрителност, опеляване, властпостигане. Изтребване (унищожение) на патриотите комунисти за сметка на просъветските кадри, избиване (с катастрофи – автомобилни и самолетни, разстрел в упор, лагери, процеси) на цели Цека и Политбюра и подмяната им с просъветски; езекуторските функции на Коминтерна – поделение на КГБ, и то лично в лицето на Георги Димитров и Васил Коларов. Как става така, че подводничарите (и първите, и вторите), "част от тях бивши ръководни дейци на ЦК на РП, близки сътрудници на Заггранбюро и Коминтерна; член на групите е Съби Димитров – бивш секретар на ЦК на РП, а след емиграцията му в СССР – член на контролната комисия при Изпълкома на Коминтерна; също виден партийен функционер, включен в групите, е Аврам Стоянов – популярен профсъюзен ръководител и член на ЦК на РП; други от групите подводничари са старши командири от Червената армия, уважавани преподаватели и професори във военни академии, партийни универ-

ситети или висши съветски училища, трети са изтъкнати учени или активни строители на съветската икономика; почти половината от подводничарите начело със самия Радойнов са непосредствени участници в Испанската гражданска война (при това като старши командири или изтъкнати политически работници – Съби Димитров като комисар на българската интернационална бригада, а Цвятко Радойнов като висш военен съветник в републиканската армия)... Между дебаркиралите при устието на Камчия има и неколцина, записали името си със славни дела в борбата на "Тихия фронт" според характеристиката на Цола Драгойчева, която, читателю, със съпротива преписва – не знам как ще го четеш – пореди омръзналия ми до потърсване речник; та как става така, че половината от тях са заловени? Нали имат "важна задача" – направо съветска инвазия в една спокойна, отърсила се от икономическа криза държава, отбелязала и възможния по време на война (сама все още невлязла в нея) икономически растеж (1939 г.) – а същевременно пак според Ц. Драгойчева всичките те "се пръсват, заблудени от мрака: липсва също точен ориентир за конфигурацията на сушата; не успяват да изберат най-добрите посоки за оттегляне към вътрешността".

Би трябвало съобразно целта и подготовката им всичко да е предвидено.

"Много по-тежка – пак според Ц. Драгойчева – бе участва на групите, хвърлени с парашут". Макар че тя – членът на ЦК и Политбюро на БКП, и другарите ѝ са "изпълнени с гняв и печал" за "съдбата им – истинска драма", и то след като колата се е обърнала, днес, ако не сме съпричастни, поне можем да се питаме.

Първата група от петима (5) души е "хвърлена" през нощта на 13 срещу 14 септември в Добруджа, района на Добрич. Всички са обкръжени от полицията и "след продължително героично сражение загиват начело със своя командир" – Ц. Драгойчева.

Втората група от четирима (4) души "бива хвърлена на следната нощ в същия район" – Ц. Драгойчева. Групата се "изтръгва от потерите" (значи отново е чакана), след "героичен бой" "двама, начело с командира, загиват, а останалите се оттеглят".

Третата група – от седем (7) души е "спусната в нощта срещу 19 септември край старопланинския град Трявна". И "за беда през същата нощ над планината духа силен вятър, който отнася част от бойците над самия град. Врагът, улеснен от нещастното стечение на обстоятелствата, обкръжава хората" – значи пак чака – двама убити, начело с командира Стоян Палаузов (интербригадист), трима пленени.

Четвърта група – "спуснати на 22 септември през нощта в Хасковския край", от шестима (6) души ("бойци"), пак начело с интербригадист – "след продължително преследване из лабиринта на Родопите групата бива обкръжена и на 12 септември, след продължително сражение с многоброен противник, бива унищожена" – Ц. Драгойчева.

Пета, последна – осем (8) души ("бойци") "хвърлена в началото на октомври между Солун "Серес". Отново "парашутирана при лоши атмосферни условия", начело с Йордан Кискинов – "прославен четнически войвода от периода 1923-1925 г." – "част от политемигрантите са заловени скоро след тяхното приземяване, други попадат на засада, трети загиват в сражение. Сред загиналите е и командирът на групата Кискинов".

Няма нужда да допълвам, че всичко в кавички (и отбелязано, и неотбелязано) е цитат от Цола Драгойчева. Хвърлени, спуснати, парашутирани са нейни глаголи синоними за едно и също, но аз като читател смятам, че точният глагол е един – хвърлени, и то само в един смисъл – негероичен: всички – и подводничари, и парашутисти – са хвърлени, но... на вълка в устата, чакани са на гюме. Не случайно "войводите" – челата на групата – са улучени в челата – тялото е всякога обезглавявано безпогрешно. А да улучиш тъкмо тях, ще рече, че са посочени предварително. След всичко, което научихме през последните няколко години за азиатсковарварските методи на Сталиновата върхушка, днес най-малко несъстоятелни, а за мен подозрителни са обясненията за тоталния провал през 1941 г., дадени ни от Цола Драгойчева: "услугата на черни души", "мерзавци", "подлеци" – Михаил Проиков от Бургаската окръжна организация, Здравко Емануилов – член на Казанлъшкия околийски комитет и Никола Величков-Кутуза – технически сътрудник на Софийската окръжна военна комисия. Тези тримцата предатели са само колелца и винчетата от една по-голяма, конструирана със съвместни усилия – отвън и отвътре – предателска машина. Направо наивни са обясненията на Ц. Драгойчева, че сред причините са "както и лошите атмосферни условия, липса на ориентир за конфигурация на сушата" – по моему те са търсени нарочно. "На времето – пише Ц. Драгойчева – отделни другари подхвърлиха съмнения за някакво "невиждано и нечувано" по размерите си предателство"...

Още отсега е ясно, че такова е имало, че това не са посочените по-горе три "черни души".

И ако повтора въпроса ѝ, "читателят е в правото си да запита: Какви всъщност бяха причините за провала?" То отговорът трябва да даде тя и той не е отговорът ѝ в "Щурмът": Политемигрантите са

поискани от ЦК още по време на мисията ѝ в Москва през 1940 г., но усложнената международна обстановка забавила "решаването на въпроса", а след "вероломното нападение на хитлеристка Германия" трябвало да се действа спешно.

Съмнявам се българският ЦК да ги е искал още през 1940 г., след като през късното лято и ранната есен на 1941 от същото ЦК се "чуваха осъдителни разсъждения за "преждевременно" завръщане". Не съм се ровил, а и нямам намерение в архивите на ЦК, в тяхното скрито-покрито, което стана samozапалено-изгорено, пък и самият член на ВС на БСП Димитър Йончев даде указания архивите да бъдат унищожени. Дълг на БСП пред обществото е да ги огласи, както е дълг на правителството и на нашите историци да попрелистят поне разсекретените засега архиви на КГБ, ако, разбира се, им стиска (на мен – не) и ако, разбира се, им позволят и доколко. Но дори и да не ровим в тях, и от днешния баир е ясно, че опроверженията на Ц. Драгойчева на тогавашните укори (1941 г.) на другарите ѝ за "лоша подготовка и слаба организация" чрез: "достатъчно ще бъде само да поясня, че групите пристигнаха без всякакво предизвестие до вътрешното ръководство на партията" (нали тъкмо от него са искани още през 1940 г. – б.м.) и чрез решението на съветските власти "да се осигури пълна тайна на операцията по прехвърлянето, да се ограничат до минимум всички непредвидени рискове" и пр. са несъстоятелни опровержения. "Непредвидените рискове" не само не са били "ограничавани до минимум" – напротив – били са разширявани до максимум.

В бележка под линия (стр.522) Ц. Драгойчева се доизяснява: "След победата допълнително узнах, че първоначално Г.Димитров възлага практическото организиране на подводничарските и парашутистките групи на смелия български комунист и изтъкнат боец на съветското военно разузнаване – полковник Иван Винаров. Очевидно при избора му е повлиял фактът, че на времето (1923-1925 г.) Иван Винаров участва пряко в прехвърлянето на хора и оръжие между съветския и нашия бряг."

Очевидно е, че Винаров има опит, и то резултатен: "първото антифашистко въстание в света" и атентатът в "Св.Неделя". И неговият опит в пренос-превоз на хора и оръжие за диверсии (а те са и вид геноцид на един народ чрез външен натиск за вътрешно самоизтребване) е не по-малък от опита на главния ексекютор Георги Димитров (когото Михаил Горбачов изкара дори спасител), решавал-потвърждавал от коминтерновския си кабинет в Москва кои да бъдат ликвидирани в измамното им опиянение, че отиват да се борят в родината за "правда и свобода". Ето така под чужда диктовка с българско

съучастие е подменян кадровият апарат на партията и ако това не е национално предателство, здраве му кажи. И предателите не са разните му кутузи – те може и да са били лоялни към държавата – а лайпцигски, септемврийски и пр. висшестоящи в партийната йерархия героиконспиратори, действали дори и по "поведя на дълга". С това не искам да кажа, че и Цола Драгойчева е сред тях, но не ѝ излиза никак си сметката, ако дойде келнерът на историята: тя най-малкото би трябвало да е агент на КГБ, като знаем пред- и следдеветосептемврийската ѝ дейност, пък и след първото ѝ съдене и първия ѝ затвор със съответното забременяване все е голям конспиратор, все дърпа конците от най-високо място – ЦК и Политбюро – и все е неуловима. Къде са Вапцаровите нарушения на ЗЗД пред нейните! Той – разстрелян, тя – доживява победата и все е в Политбюро!?

Но да се върнем още малко към бележката ѝ под линия: "Винаров към когото впоследствие биват придадени Цветко Радойнов и Христо Боев (също полковници от Червената армия), се грижат за цялостното комплектоване, подготовка и екипировка на групите, както и за начина на прехвърлянето им в тила на врага."

Няма да припомним, че Димитров и Винаров са "стари дружки" – още от 1923 г.: Винаров и тогава "прехвърля" оттамнасам: Димитров посреща и "организира" въстание, като предварително му е наредено да не успее (пък то и не може), предварително му е осигурен коридор и автомобил за бягство през Сърбия ("Записки по небългарските въстания", протоиерей Йордан Попов). Като награда за неуспялото, но пуснало българска кръв въстание, изправило брат срещу брата, сина срещу бащата и потресло все още патриархалното ни съзнание (тогава идва потребността от ЗЗД) Димитров получава възможно най-високия чин, Винаров също "пораства", но старите му навици (пренос-превозът) са използвани до известна степен – "комплектовка, подготовка, екипировка и начин" за прехвърлянето на "отписаните" – преди всичко интербригадисти и септемврийци, героите от 1923-1925 г. и трийсетте години Димитровски съратници, които поради вътрешни (български) и външни (съветски) причини вече са съпротивници.

И какъв завиден, блестящ ход!

"В самото навечерие на отпътуването съветското разузнаване възлага на Винаров спешна секретна задача извън пределите на Съветския съюз, което му попречва да потегли към родината заедно с подводничарските групи." – Ц. Драгойчева.

Дали Винаров е съзнателен или манипулиран, но палачът(ите) го (или се) измъкват(т). Сега върви разпитвай Боев, върви разравяй костите на Радойнов – съорганизатор на собствената си гибел, съпро-

тивник (принудително или не) на другите, но и противник на себе си – себепротивник.

Знаел ли е нашият поет, соболевоагитатор, противник на терора ("Терора долу!") и фанатичен привърженик на СССР ("Съюз със СССР!") с кого си има работа? Та той самият полковник от Червената армия Цвятко Радойнов не е знаел, камо ли Вапцаров! Борбата е наистина безмилостно жестока, но не между така наречените фашисти и комунисти, а между самите комунисти. Уж заедно в съпротива, а поотделно – съ-противници.

И не само за географската, политемигрантите са били дезинформирани и за политическата обстановка в България, макар да са минали през школите на болшевишката партия, армия, НКВД и дори допълнително обучавани за мисията си у нас. "Групите на парашутистите били образувани от Станке Димитров по нареждане на Георги Димитров. Недалеч от Москва били в лагера под най-голям секрет и там са обучавани. Те знаели за какво ги събират и били готови за действие." – Владимир Манев.

Днес можем да допълним: знаели са, но половината, така нареченият "революционен ентузиазъм" е използван за ускорител по пътя към собствената им голгота. И те като войводата Ботев са очаквали да видят един разумен народ, комуто остава да кажеш само "Хайде! На оръжие!", а срещат мълчалива стена, спокойна държава, дори няма къде да пренощуват, та се налага да потърсят закрила сами в родния си край или хора, неопитни като Вапцаров, да им търсят квартири. В личен разговор с Вл.Манев Радойнов го пита как се държат у нас германците? "Отговорих му, че не може да се каже, че у нас германците се държат зле.

– Народът наистина ли ги срещна добре?

– Да. Посрещна ги почти навсякъде добре. Нашият народ има уважение към храбростта. После те ни помогнаха да си върнем част от Добруджа. В България германската войска не влезе с бой, а като съюзна приятелска войска."

Така че нищо от предварителната Московска надъханост на Радойнов не се потвърждава. А знам и от спомените на майка си, че германци е имало и в моето село, разквартирувани по къщите, че те наистина са се държали добре за разлика от освободителите, които също са минали през село. Знам още, че най-силното впечатление, което са оставили, е миенето им през зимата със сняг, съблечени, голи до кръста, изразено точно в стихотворението на Марко Ганчев "Студена тръпка", което показва, че случаят е типичен и има природата на фолклор.

Причините за цялата касапница не са в посочените и пространно цитирани "аргументи" на Цола Драгойчева, не са в партийното ѝ обяснение, причината на причините е съвсем друга. Да я кажа ли? Поне както я виждам.

Знам къде бъркам: в осилището, в змиарника. Като човек ме е страх, като писател – не. Поне аз съм по-смел в мислите си, отколкото в постъпките си. Не от "липса на ориентир за конфигурация на сушата" е провалът, а от наличието на друга – стара прастара конфигурация – изпитания имперски механизъм, който Сталин е владеем много по-добре от "презираните и отричани" на думи от него руски царе и императори. Отрицанието му е любовно, отрича ги, защото ги обича, толкова ги обича, че ги надминава. Ако са верни предначертанията на Петър I – то Сталин му преизпълни плана – за няколко петилетки. Не успяха да го изпълнят за няколко века всичките му там следпетрови императори и императрици.

Изпитаният имперски механизъм, познат ни още от национално-революционните борби, е усъвършенствувал механиката си в новите комунистически условия, направо е "разцъфтял". А той е: създаване на съпротива недостатъчно голяма, за да е своя, и достатъчно малка и слаба, за да е дирижирана отвън. И ако в императорските времена имперските цели се криеха под маската на славянофилството (днес пак го възраждат), то в генерал-секретарските и маршалските времена ги дегизираха като комунизъм и интернационализъм. Разделението на обществото на класи чрез идеологията бе най-сигурното и резултатно средство за разделението и разединението на нацията. Това разделение-разединение у нас осъществиха безпогрешно, по чужда свирка комунистите (отвън, от СССР, където им бе командният пулт). Те интервенираха с идеи, печат, радиопредавания, хора, оръжие, конспиративни организации и действия в българското общество, разцепиха го и подготвиха широкия път, по който окупаторите се явиха като освободители. После нямаше накъде да се мърда, несъгласните бяха над 90%. Мнозинство, но беше смляно, вкарано в кошарата на робското покорство и страха, на принудителното единение, братство и пр., постигнати с насилие, фикции, които в един незнаен час, неочакван от нас миг – рухнаха.

Същият механизъм изби из ръцете ни сърпа години преди жътвата с "героичното" Априлско въстание – не за това мислеше и работеше Левски. Съгласуваността между нашите и чуждите, между вътрешните и външните "режисира" мъртвата хватка, вълчата клопка:

*со залп ги посрещна на родния бряг
в засада отрано приготвеният враг*

не само на Ботев – на всички националреволюционери (отърваха се двамата – Стамболов, защото бе малечък още и не го брояха, и Захари, защото се правеше на Мунчо по каушите). Е, как подир това "чистилице" да не хлътнем с Гаврил Хлътев в димящата яма на опожарено Панагорище и как да не повторим – без вдъхновението му – заключителните му думи-покана: "А на Русия – нека тя заповяда!"

И тя "заповяда": окупаторът се яви като освободител. За първи път. Поводът бе създаден.

За следващия имаше и генерална репетиция, репетиция проба, микрофонът, макар и с по-слаб технически ефект, повтори заръките – септември 1923, братоубийствата 1925, неуспешния атентат над цар Борис III.

Както и преди Освобождението пълната или частична съгласуваност (между турското и руско контраразузнаване, между двете полиции – насам-натам между тях щъкат като мухи без глави и родните предатели разносвачи), така и сега приятелството между "враговете" планира ликвидирането на отписаните от Москва – черната работа, разбира се, бе пак за щъкащите разносвачи, а пилатовската – за висшите функционери. Те все оцеляват, те все са победители! И какви са тези легенди, че Трайчо Костов е спасен поради застъпничествовот на Станислав Балан. Че ако е до застъпничество, Вапцаров къде-къде по-силни застъпници има: баща му (вече починал) е бивш приближен на двореца, кайзер Вилхелм му е гостувал, Фердинанд, Борис, малките Вапцаровчета на царски самолет са се возили – от Банско до София, Щъркелов ракията си е пиел с царя. Как така за единия може (и то глава на партия с къде по-големи вини пред държавата!), а за другия – не! Макар изпълнител на диверсионни задачи, носач на взрив, чейнчаджия (ако се изразим с днешен език), квартироиздирвател и настанител. Друга е работата. Друга! Ако подводничарите и парашутистите са били отписани отгън, Вапцаров е бил отписан отгътре.

В резултат, след толкова общи усилия в края на 1942 г. БКП е без ЦК. Така че, ако е до повод – повод има – съпротива: недостатъчно малка, но и недостатъчно голяма. Засади, сражения, процеси, разстрели, глави падат, как да не форсираш "Тих, бял Дунав" над Добрич и да не го прекръстиш Толбухин.

Скорострелно обявяваш война, окупираш и пак си Освободител. За втори път. А в страна-градина като нашата винаги има росни цветя и осем милиона посрещачи.

"Тъй върви светът..."

Всеки знае продължението на Ботевия стих, всеки се досеща кой царува "на тая пуста земя"...

И откога "броиме време"...

Но така е, като си малък – все те завладяват.

А ако си пък голям – завладяваш, завладяваш, гълташ слон като боата на Екзюпери и накрая се пръскаш като балон.

Кое да предпочетеш?

От едната страна – зле, от другата – още по-зле.

И кой освен Ленин: "Прав е другарят Вапцаров – ще каже."

Без жертва палачът остава без работа.

А жертвата и не подозира, че най-големият ѝ кумир е най-бездушният ѝ палач.

П.П. Тези мисли винаги съм носил в себе си и никога не посмявах да изкажа.

22-23.IX.1992 г.

ИЗ ДНЕВНИКА

В петък сутринта – 25.IX. – случайно се видяхме с Тончо Жечев в редакцията. Предния ден бях завършил "Съ-противници". Както съм правил и с други – споделих за написаното. Поне за мен "споделянето" е проба за основателността на идеите и главните заключения, и то пред хора, които ценя високо. Без да ща, пишейки в проза, изпадах във всеобщото заболяване на прозаистите: разказваш устно онова, което си, или ще разказваш писмено. Е, не стигам до случките, но поне проверявам стойността на мислите. Приемат ли ги учените глави, професионалистите, читателят няма накъде да мърда. В разговора стана дума и за намесата на Станислав Балан пред цар Борис III за спасяването на Трайчо Костов. Подхвърлих, че според мен причината е по-дълбока, че Вапцаров също е имал своите застъпници, но работата не е станала. Прочети "Корона от тръни", посъветва ме Тончо, и ще видиш, там всичко е разказано подробно. Не съм я чел, викам му, но аз имам по-голяма захапка, за мен това не е обяснение. Някак си не ѝ излиза сметката и на Цола Драгойчева с всичките ѝ там парашутисти и подводничари в "Щурмът".

Поне фактите ме водят до такова заключение.

Тончо Жечев бързаше, но ми подхвърли почти на вратата, че е възможно фактите да водят до такъв извод и пак да не е верен.

Този разговор ме накара да премисля отново всичко.

И както и друг път е ставало – случаят ми помогна.

В събота си купих "Аз бях агент на Сталин" от Валтер Кривицки. Зачетох. Причината за "провалите" наистина е по-дълбока, фактите са само сламки на фона на историята, те подкрепят тезата, но обяснението ѝ е само в историята – неучителката на народите.

Случаят с нашите хора е типичен. По същия коминтерновски тертип са ликвидирани ЦК-тата и на германската, и на полската комунистическа